

LBRIS

We know
books

**YAEL VAN
DER
WOUDEN**

**CASA
AMINTIRILOR**

Traducere din limba engleză și note
ANA DAN

LITERA
București

Isabel găsi un ciob de ceramică sub rădăcinile unei tărtăcuțe deja moarte. Primăvara adusese cu ea un îngheț-fulger, o săptămână cu zăpadă mocirloasă, iar acum – în pragul verii – grădina de legume se pipernicise. Fasolea, ridichile, conopida – toate erau maronii și putrede. În genunchi, cu mânuși și o pălărie legată sub bărbie, îndepărta plantele muribunde. Ciobul îi mușcă din mânușă, lăsând în urmă o găurică.

Nu se rănise și nu sângera. Își scoase mânușa și își întinse pielea palmei, căutând o tăietură. Nu era însă nici una, doar o scânteie de durere care dispăru rapid.

Se întoarse în casă, spălă ciobul și îl studie ținându-l în mâinile ude. Flori albastre de-a lungul marginii cât un lat de deget și părerea unui picior de iepure acolo unde ceramica se spărsese. Fusesse cândva o farfurie, care făcuse parte dintr-un serviciu, preferatul mamei ei: vesela bună, păstrată pentru sărbători și pentru musafiri. Când mama trăia încă, serviciul era păstrat într-o vitrină din sticlă în sufragerie și nimănui nu-i era permis să umble cu el.

Trecuseră ani de la moartea ei, iar farfuriile încă erau păstrate cu sfințenie în spatele ușilor închise. În rarele ocazii când frații ei veneau în vizită, Isabel așeza masa folosind farfuriile de zi cu zi; de fiecare dată, Hendrik încerca să deschidă vitrina spunând:

– Haide, Isa, ce rost are să ai lucruri de calitate, dacă nu poți să te atingi de ele?!

Iar ea îi răspundea:

– Rostul lor nu e să le atingi. Rostul lor e să fie păstrate.

Nu exista nici o explicație pentru ciob – de unde provenea și de ce fusese îngropat. Nici una dintre farfuriile mamei nu dispăruse. Isabel știa bine asta, și totuși verifică din nou. Serviciul era exact așa cum fusese lăsat: un teanc de farfurii, boluri și un mic urcior de lapte. Și, în mijlocul fiecărei piese, trei iepuri care se fugăreau în cerc.

A doua zi luă ciobul cu ea, înfășurat în hârtie maro, când urcă în trenul spre Haga. Mașina lui Hendrik era parcată în fața restaurantului, iar el era încă la volan, cu geamurile coborâte, fumând. Frecându-se la ochi cu degetul mare și părând să aibă o discuție cu sine însuși, una în contradictoriu, despre ceva. Își purta părul mai lung decât îi plăcea ei. Se aplecă să-l salute, iar el tresări, se lovi la cot și exclamă:

– Fir-ar să fie, Isa!

Urcă în mașină alături de el, ținându-și geanta pe genunchi. El suflă fumul și se aplecă spre ea, sărutând-o de trei ori – câte o dată pe fiecare obraz și încă o dată, pentru asupra de măsură.

– Ai ajuns mai devreme, constată ea.

– Ai o pălărie drăguță, fu răspunsul lui.

Ea își duse o mână la bor.

– Da.

Își făcuse griji pentru pălărie când plecase de acasă; era mai mare decât cele pe care le purta de obicei și avea o panglică verde-aprins.

– Deci, ce mai faci?

– Ei, știi tu, replică el scuturându-și țigara afară, pe geam, și rezemându-se apoi de spătarul scaunului. Sebastian tot vorbește despre plecarea acasă.

Isabel își atinse încă o dată pălăria, la ceafă. Împinse acul ca să-l fixeze mai bine. Hendrik o sunase nu de mult ca să-i spună că sănătatea mamei lui Sebastian se înrăutățise, așa că el voia să se ducă să o viziteze. Și mai voia ca Hendrik să-l însoțească. Isabel nu știuse ce să răspundă, așa că ignorase informația și-l pusese la curent cu starea în care se afla grădina, cu cea a lui Neelke, menajera, și cu faptul că era posibil să fure din casă, cu vizitele turbulente ale lui Johan, care o descumpănneau, și cu o factură recentă pentru mașină. După toate astea, Hendrik închisese rapid telefonul.

– Cred că va trebui să mă duc cu el, continuă frațele ei, fără s-o privească. Nu pot să-l las să plece singur, nu pot...

– Am găsit asta, îl întrerupse ea, scoțând din geantă ciobul înfășurat și desfăcându-l din hârtie. Era îngropat în grădină. Sub o tărtăcuță.

El se gândi o clipă, nedumerit. Apoi strânse din ochi, trase aer în piept, luă bucata de ceramică și o inspectă, întorcând-o și pe dos.

– Una dintre farfuriile mamei?

– Așa e, nu ți se pare?

– Bine, spuse precaut și-i dădu ciobul înapoi.

Pe celălalt trotuar, un el și o ea mergeau certându-se. Femeia încercă să coboare tonul, iar drept răspuns bărbatul nu făcu decât să ridice glasul.

Isabel continuă în grabă:

– Cred că Neelke...

Hendrik se întoarse spre ea cu țigara în mână, astfel că spațiul dintre ei se împâcli de la fum.

– Isabel! N-o să mai rămână nici o menajeră în toată provincia, dacă le dai afară pe toate sub pretexte imaginare ca...

– Imaginare! Mi-au fost furate lucruri! Au...

– O dată, o întrerupse el. Haide, Isa, s-a întâmplat o singură dată, iar fata era foarte tânără! N-ai fost și tu tânără cândva?

Ea întoarse capul. Aplecându-se ca să-i prindă privirea, Hendrik adăugă:

– N-am fost și eu, la un moment dat?

Nici acum nu erau bătrâni. Ea avea aproape treizeci de ani, iar el chiar mai puțin. Era cel mai tânăr dintre ei. Isabel înfășură ciobul în hârtie și îl puse la loc în geantă.

– Și în plus, zise el, poate că e acolo, în pământ, de multă vreme. Poate că Louis a spart cândva din greșeală o farfurie, a intrat în panică și...

– Mama ar fi observat.

Hendrik n-o lua în serios.

– Păi, cine știe cum a fost îngrijită casa înainte să ne mutăm noi în ea?

– Cum adică, înainte?

– Înainte să ne mutăm noi. Poate că altcineva a spart o farfurie. Dintotdeauna au fost numai cinci, nu-i așa? Ce s-a întâmplat cu a șasea?

– Dar acelea sunt... Hendrik, sunt farfuriile mamei.

– Ba nu, nu. Am luat casa cu tot cu... veselă, scaune, spuse el schițând un gest vag cu mâna.

Ea avea unsprezece ani când se mutaseră în partea de est a țării, iar Louis, cel mai mare dintre copii, treisprezece. Hendrik era scund pentru cei zece ani ai lui, un băiețel melancolic, tras la față. Isabel nu credea că el își amintea prea multe din acele prime zile în noua lor casă. În general vorbeau despre ceea ce se întâmplase înainte: copilăria lor la Amsterdam, tata înainte să se îmbolnăvească, mirosul orașului în decembrie, un trenuleț de jucărie care mergea și mergea în cerc...

Totuși, într-un fel avea dreptate. Un gând vechi, care nu-i venise în minte până acum: se mutaseră într-o casă gata echipată, completă, cu toate acareturile la vedere: așternuturi, oale, ghivece pe pervazurile ferestrelor.

– Dar erau ale mamei...

Nu-și mai încheie fraza. Mamei lor îi plăcuse mult modelul acela cu iepuri, care se regăsea peste tot prin casă: iepurași din porțelan pe pervazuri, iepuri pe plăcile de faianță din spatele șemineului.

– Aveam... Oh, îți amintești că în Amsterdam aveam farfuriile cu zambile? exclamă Hendrik. Ba nu, cred că erau ale... ale femeii cu care era însurat unchiul Karel pe vremea aia, nu? Oare nu ea a pregătit casa pentru venirea noastră?

– Unchiul Karel n-a fost însurat niciodată.

– Ba da, pentru scurt timp. Una înaltă. Cu un semn din naștere pe obraz. Te saluta cu un yodel.

– Nu.

– A stat o vreme cu noi, înainte să vină mama. Chiar nu-ți amintești?

Nu-și amintea nici o femeie. Nu-și amintea ziua în care sosiseră, nici că fusese cineva care să le arate casa, să le spună unde să se ducă, unde să doarmă, de ce paturile erau deja întinse, deja...

– Nu te mai tot gândi la asta! spuse Hendrik. Isa! Nu mai face așa!

Își ciupea pielea de pe dosul mâinii. La auzul admonestării lui, se opri. Își drese glasul și își atinse pălăria pentru a treia oară.

– Ei, poate că știe Louis.

– Sigur, zise Hendrik, de parcă ideea că Louis știa ceva ar fi fost amuzantă. Vine cu o fată, ți-a spus?

Louis aducea deseori fete la masă. Ultima dată când mâncaseră doar ei trei fusese rodul întâmplării: fata cu care trebuia să vină îl lăsase baltă. „Drum bun și cale bătută!”, își spusese Isabel atunci, dar pe urmă constatase că, dacă nu era în compania unor persoane relativ necunoscute, Louis avea foarte puține lucruri de vorbit cu fratele și cu sora lui. Fusese o seară lungă și chinută. Hendrik se îmbătase rău, fiind la început foarte zgomotos și mai apoi foarte tăcut. Ea și Louis fuseseră nevoiți să-l ducă acasă; Hendrik moțâise pe bancheta din spate în mașina fratelui său și vomitase în șanț, în fața clădirii în care locuia. Sebastian se aplecase pe fereastra apartamentului, într-un capot, și strigase la ei: „Doamne ferește, dar ce i-ați făcut?”

– Am rezervat o masă pentru trei persoane, replică ea.

Era o chestiune de principiu, întrucât Louis nu-i spusese nici de data asta că va veni cu o fată. Nici n-o sunase. Niciodată n-o suna.

– Știu.

– E proastă-creștere.

– Hmm, se arătă Hendrik de acord.

– E aceeași ca data trecută? Nu mi-a plăcut de ea. Avea gâtul mult prea lat.

Fratele ei izbucni în râs. Isa nu intenționase însă să glumească.

– Nu, răspunse el. Aduce una nouă.

Isabel țâțâi din buze, iar el zâmbi fără să-și arate dinții.

– De data asta, e iubirea vieții lui, așa am înțeles, adăugă Hendrik.

– Serios?!

– Serios!

Țigara se sfârșise. Oamenii intrau și ieșeau din restaurant, îndrumați de un chelner într-un costum închis la nasturi până sus.

– Intrăm? întrebă Hendrik.

– El încă nu e înăuntru.

– Știu, zise fratele ei, ridicând geamul portierei. Dar intrăm?

Intrară. Trecu o altă jumătate de oră înainte să apară Louis, timp în care Hendrik fumă încă trei țigări, bău două beri, făcu lenevos conversație ușoară și apoi abordă din nou vechea problemă: dacă trebuia sau nu să-l însoțească pe Sebastian la Paris, ca s-o vadă pe mama lui bolnavă. Ar fi însemnat o ședere

pe termen nedefinit. Medicii nu erau foarte optimiști, îi spuse Isei privind-o într-un fel care sugera că știe că pe ea n-o interesează, dar că voia să-i audă părerea: să se ducă, sau să nu se ducă? Isabel însă nu putea să-i dea binecuvântarea într-un sens sau în altul, așa că îi răspunse:

– Trebuie să faci așa cum vrei tu.

Avea în față un pahar cu apă și bău din el.

– Tu o să fii bine? o întrebă Hendrik. Dacă eu o să plec pentru un timp?

– Așa îți închipui tu că e viața mea? Că-ți aștept vizita următoare cu sufletul la gură?

– Isabel!

– Și acum ești plecat, să știi. Nu mai locuiești acasă, așa că la fel de bine ai putea fi la Paris. La fel de bine ai putea...

Ar fi vrut să spună mai multe, dar se opri. Ea nu fusese niciodată la Paris. Știa că e departe. Știa și că, atunci când mama lor fusese bolnavă, Hendrik n-avusese de făcut altceva decât să ia un singur tren ca să vină acasă, dar rareori venise.

El îi atinse ușor brațul.

– N-are a face. Apoi, pe un ton vesel, deschise alt subiect de discuție: Să lăsăm asta deocamdată. Spune-mi ceva ce nu știi, ceva antrenant. Povestește-mi despre omul tău, Isa, povestește-mi despre el!

Ea făcu ochii mari.

– Despre ce... al meu?

– Ei, știi tu. Vecinul Johan.

Un puternic șoc emoțional – de parcă fusese prinsă făcând ceva rușinos, se arătase prea dezgolită sau

vorbise fără să fie întrebată. Ignorând fierbințeala care-i cuprinsese ceafa, zise:

– Johan nu e *nicidecum*...

În acel moment, privirea lui Hendrik se întoarse spre ușă: venise Louis, care discuta aprig cu șeful de sală, aplecat prea mult peste biroul recepției și gesticulând pentru a-și susține punctul de vedere. Fata cea nouă stătea alături de el, cu o expresie stânjenită și agitată, cu un zâmbet strâmb înțepenit pe buze. Avea părul tuns bob, violent peroxidat, și o rochie prost croită – corsajul era prea strâmt, iar tivul, desfăcut pe alocuri. Avea fața foarte roșie și era drăguță în felul acela în care consideră bărbații că trebuie să fie femeile drăguțe.

– Dumnezeule mare! exclamă Isabel, iar Hendrik pufni.

Louis ridică privirea exact în acel moment, înclinând din cap spre ei ca o indicație pentru șeful de sală. Hendrik flutură din mână afabil.

Cei doi își croiră drum spre masa lor aducând și un al patrulea scaun, iar primul lucru pe care îl rosti Louis fu:

– Au zis că n-au suficiente *scaune*! Vă vine să credeți cât de...?

– Am făcut rezervare pentru trei persoane, îl întreprupse Isabel.

Louis se așeză arțăgos, aranjându-și sacoul, iar fata zăbovi câteva clipe stingheră – schiță un dans cu chelnerul care adusese al patrulea scaun, el încercând să i-l strecoare sub șezut, ea neînțelegând ce vrea și bâjbâind.

– Doar e restaurant! exclamă Louis. Ar trebui să aibă scaune în plus.

– Salut, Louis, bun-venit! zise Hendrik.

Toată lumea tăcu o clipă. Apoi Louis răspunse cu un sunet monosilabic, unul scurt și frustrat, și se ridică, aplecându-se s-o sărute pe Isabel și să-i strângă mâna fratelui său. Mirosea puternic a colonie. Părul îi era pieptănat lins pe spate și cravata îi era strânsă pe mărul lui Adam.

– Salut! Ea este Eva.

Fata se ridică la rândul ei să le strângă mâinile. Dărâma cu pieptul floarea de pe masă, exclamă: „Oh, nu!” și încercă s-o redreseze, trăgând din greșeală fața de masă când se reazează. Tacâmurile zăngăniră.

– Mă bucur să te cunosc, spuse Hendrik.

– Oh, și eu mă bucur mult să vă cunosc, pe amândoi. Îi tot spuneam lui Louis cât îmi doresc să vă cunosc, nu-i așa, Louis? Nu-i așa că ți-am spus cât de mult...?

– Mi-a spus, confirmă Louis, care inspecta meniul.

– Deci voi doi vă știți de când...? începu Hendrik, dar Eva îl întrerupse:

– Oh, de puțină vreme, dar pare că ne știm dintotdeauna, nu-i așa, Louis? Întotdeauna am zis, întotdeauna am zis că ne știm de numai câteva luni, dar sunt sigură că ne-am cunoscut într-o viață trecută, fiindcă nu mă îndoiesc că...

– Comandăm? i-o tăie Isabel, făcând semn unui chelner care trecea prin apropiere.

Louis îi făcuse să aștepte. Ea nu era obișnuită să mănânce atât de târziu seara, îi era foame și asta o enerva și mai rău.

Cu fraza retezată la jumătate, Eva își păstră zâmbetul intact. Și deveni chiar mai roșie la față.

– Chiar și așa..., dădu să spună, dar se opri fără a-și mai duce gândul la capăt.

Când veni rândul ei să comande, ezită spunând că nu auzise niciodată jumătate dintre cuvintele din meniu. Apoi se aplecă spre Louis:

– Oh, dar comandă tu, dragule! Oricum, întotdeauna te pricepi la lucrurile astea.

Aleseră stridiile. Când veni mâncarea, Eva întrebă ce sunt stridiile. Louis se pregătea să răspundă, când Hendrik i-o luă înainte:

– Ei, dar ghicește!

Eva păru prinsă pe picior greșit, însă pe urmă rosti aproape în șoaptă:

– Un fel de cartof?

Timpe de câteva secunde nimeni nu mai spuse nimic, dar apoi Hendrik tresări în scaun de parcă cineva i-ar fi tras un picior pe sub masă. Își puse coatele de-a dreapta și de-a stânga farfuriei și o întrebă pe Eva cu ce se ocupa: învăța, lucra sau huzurea toată ziua? În chip de răspuns, ea păli și roși din nou, pe urmă își lăsă tacâmurile pe masă, își șterse mâinile pe șervet și își goli paharul. Era deja al doilea, remarca Isabel, sau poate al treilea.

– Ei bine... Ei bine, să vedem..., îngână ea, după care vorbele i se revărsară: Oh, chiar trebuie să vorbim despre muncă? E tare plictisitor!

Isabel își întoarse privirea, uitându-se pe fereastră. Dar acolo era doar reflexia restaurantului, proiectată în umbre neclare.

–Nu pari genul care să-și permită să fie plictisit de muncă, zise ea.

Louis îi rosti numele o singură dată, ca un pumnal:

–*Isabel!*

Ea îl privi în ochi și nu-și ceru scuze.

–Eva e modestă, continuă fratele ei mai mare. Nu-i așa? Nemaiașteptând ca Eva să răspundă, continuă în locul ei: Eva a lucrat ca dactilografă pentru Van Dogen. Și a renunțat de curând, când o... ăăă... o...

–O mătușă, interveni Eva.

–O mătușă, da, o mătușă i-a lăsat o sumă de bani...

–Da, confirmă Eva, cu răsufierea tăiată.

–Deci fata asta isteată se întreține singură, Isabel. Nici nu vreau să mă gândesc la ce ai sugerat.

Ea se retrase într-o tăcere spinoasă. Conversația continuă... apoi se opri și se poticni. Hendrik spori și el tensiunea, cu tachinări pe care Eva nu le sesiză. Louis însă, da, dar le ignoră: la fiecare nouă împunsătură, se întorcea spre Eva și imediat devenea moale, cu o privire umedă și buzele țuguiate. Isabel își spuse că expresia aceea îi dădea un aer stupid. Louis venise cu o fată și la înmormântarea mamei lor, cu ani în urmă. Acum apărea peste tot, în toate fotografiile, dar nimeni nu-și amintea cum o cheamă. Nici măcar Louis, atunci când îl întrebase. Îi venise ideea să facă un album.

Înainte să plece de la restaurant, Isabel se scuză și se duse la toaletă. Nu băuse mult vin – întotdeauna îi dădea dureri de cap și o dispoziție răutăcioasă –, dar atât cât fusese, în atmosfera umedă a serii, îi stârnise

o stare aproape febrilă. Udă un prosop de hârtie și își tamponă ceafa cu el.

Eva deschise ușa exact în clipa aceea. Isabel aruncă bucata de hârtie. Fata nu intră într-o cabină, ci se rezemă de blat, stângace. Băuse mai mult decât Isabel. Tivul strâmb al rochiei părea s-o fi luat razna și mai mult. Lumina din toaletă se reflecta în strălucirea gălbuie a părului ei, iar lui Isabel i se păru că-i simte mirosul peroxidului.

–A fost o seară frumoasă, spuse Eva.

–Mmm, replică Isabel în timp ce se spăla pe mâini.

–Chiar voiam să te cunosc, să știi. Pe tine în primul rând. Louis mi-a povestit multe. Locuiești în vechea casă a familiei, nu-i așa? În casa în care ați crescut toți trei...

–Eu nu te-am invitat la masă în seara asta.

Evei i se tăie răsufierea și buzele i se mai mișcă în clipă în gol. Sub marginea gulerului îi apăruse o peliculă de transpirație. Isabel simți cum se enervează doar privind-o. O enervau cusăturile prea strâmte ale rochiei, rădăcinile închise la culoare ale părului și sprâncenele vopsite. „Cât e de umilitor să afișezi atât de vizibil o asemenea nereușită“, comentă în sine ei.

Eva râse. Un singur hohot mic, lipsit de veselie.

–Ei! exclamă ea. Dar știu că spui ce gândești!

Isabel se șterse pe mâini.

–Nu vreau să fiu nepoliticoasă, zise, deși era o minciună. Dar vei dispărea curând din peisaj. Se va plictisi de tine și nu vom mai auzi niciodată despre persoana ta, adăugă având grijă să rostească totul cât mai răspicat.

Cuvintele ei nu avură efectul dorit.

– Oh! făcu Eva, înclinându-și capul pe un umăr. Mai vedem noi.

Nu fusese aceeași voce cu care vorbise înainte, nu fusese aceeași voce cu care răsese până atunci la fiecare schimb de replici, nici aceeași cu care se scuzase – „Oh, îmi pare rău, oh, ce fraieră sunt, îmi pare rău“ – când lovise un pahar sau râcâise prea sonor cu cuțitul în farfurie.

Isabel ridică privirea și sesiză o străfulgerare în expresia ei – un fel de fisură, care însă dispăru aproape instantaneu, astfel încât n-ar fi putut să spună dacă nu cumva și-o imaginase. Dacă existase într-adevăr.

Se îndreptă spre ușă, pregătindu-se să iasă. Eva nu se mișcă de pe marginea blatului și o privi îndepărtându-se, fără s-o scape din ochi. Atentă. Afară, în stradă, era cald și umed totodată, cu o bură ușoară în aer. Marea invadea străzile cu mirosul ei sărat.

– Unde e Eva? întrebă Louis.

– Dar ce, a devenit cumva responsabilitatea mea? pufni Isabel.

Hendrik o luă de braț.

– Te-ai purtat oribil în seara asta, îi reproșă Louis. Te-ai purtat oribil cu ea.

– Ei, mare brânză! exclamă Hendrik.

Louis făcu un pas spre ei, străduindu-se să nu ri-dice glasul.

– Ce-ar trebui să fac pentru ca voi doi să...?

În clipa aceea, Eva li se alătură iar. Își aranja părul pe cap și era foarte roșie la față. Își reîmprospătase rujul de buze. Acum era evident cât de scundă era, privită comparativ: ei trei erau toți înalți și subțiri.

– Ce-am pierdut? întrebă Eva, cu aceeași voce ca la început, ba chiar mai ascuțită, mai cadentată.

I se părea probabil că îi dă un aer mai cald. Dar nu era adevărat, își spuse Isabel. Nu era deloc adevărat.

În prezența ei, Louis se îmblânzi și se depărtă de ei.

– Nimic, îi răspunse. Ce-ar putea să se întâmple, dacă tu nu ești aici?

Ei îi plăcu replica. Se îmbujoră, se lipi de el și insistă apoi, rapid, că nu, seara nu se putea sfârși încă – în nici un caz nu se putea sfârși încă!

– Veniți la un pahar, oh, vă rog, oh, trebuie să veniți!

– La... Louis acasă? întrebă Hendrik.

Louis avea o cămăruță sărăcăcioasă într-un apartament la etajul al doilea, nu departe de serviciul lui. Era veche, prost întreținută, cu un duș mucegăit, iar colocatarul lui era un omuleț dubios, cu fruntea proeminentă și ochelari cu rame groase. Însă chiria îi era plătită de firma de inginerie la care lucra, iar Louis călătorea des în străinătate. Isabel nu trecea niciodată pe la el decât ca să-l ia ori să-l aducă acasă.

– Oh, era o cameră atât de anostă, nu-i așa? Dar l-am ajutat eu să redecoreze, nu-i așa, dragule? Și acum e chiar foarte drăguță, oh, *trebuie* să veniți, fie și doar ca s-o vedeți.

– L-ai ajutat să redecoreze.

Hendrik rostise fraza de parcă ar fi fost poanta unei glume. Fără să se prindă, Eva confirmă cu entuziasm. Isabel nu voia să meargă. Se lungiseră destul. Aduse ca pretext orarul trenurilor și cât de întuneric se făcuse, dar Hendrik se aplecă la urechea ei și-i șopti sec: